

De mogelijkheid van wonderen

Een antwoord op het New Atheism

John C. Lennox, *Gunning for God. Why the New Atheists are missing the Target*,
Oxford, 2011, 165-184.

Wonderen

Inleiding

- Het moge duidelijk zijn dat de mogelijkheid van wonderen afgewezen wordt door de New Atheists en vele andere tijdgenoten.
- wij zullen hier m.n. de redenering van Lennox tegenover David Hume behandelen.
- Het Christendom erkent minstens één wonder, nl. de verrijzenis van de Heer.
- Het is hier niet de bedoeling om de theologie van het wonder te presenteren, maar wel de mogelijkheid en geloofwaardigheid van wonderen.

Wonderen

Inleiding

- Newman, *Mir.* 11-12: “Een wonder is geen argument voor iemand die opzettelijk en uit principe atheïst is. ...
- De geest, gewend aan de regelmaat van de natuur, is afgestompt door het overweldigende bewijsmateriaal dat hij overbrengt; terwijl het door een wonder tot nadenken kan worden aangezet, totdat louter de overtuiging van een bovennatuurlijk wezen de eerste stap wordt naar de erkenning van een Oppermacht.
- Daarom hebben wonderen, naast het uitbannen van ideeën over het lot en de noodzaak, de neiging om het *geweten* op te wekken, te ontwaken tot een gevoel van verantwoordelijkheid, te herinneren aan plichten en de aandacht te vestigen op die kenmerken van goddelijke heerschappij die al in de gewone gang van zaken zijn vervat.”

Wonderen

David Hume:wonderen zijn pure fantasie

- Definitie van wonder volgens David Hume:
 - - ▶ Een wonder is een overtreding van de natuurwetten; en omdat een constante en onveranderbare ervaring deze wetten heeft vastgesteld, is deze (ervaring) in zijn geheel... een argument tegen het wonder. (vrije vertaling)
- De kern van het verzet tegen wonderen voor de New Atheists is:
 - ▶ “miracles violate the principle of science”
 - ▶ “wonderen overtreden het principe van de natuurwetenschap”.

Wonderen

Excursus: David Hume (1711-1776)

- reduceert de kennis van de werkelijkheid tot de kennis van zintuiglijke indrukken (sense-impressions).
- ontkent substantie, causaliteit, geopenbaarde religie, bewijzen voor het bestaan van God en m.n. de wonderen.
 - ▶ een wonder is het overtreden van de natuurwetten.
- hij wees op de zwakheid van het historische getuigenis voor de echtheid van wonderen.
- Hume behandelde het wonder in het hoofdstuk “Of Miracles” in zijn *Enquiry Concerning Human Understanding* (1748).
 - ▶ hij stelt dat de argumenten voor het Christendom gebaseerd zijn op ooggetuigenverslagen, d.w.z. ze zijn van veel minder gehalte dan de evidentie van onze eigen zintuigen.

Wonderen

Excursus: David Hume (1711-1776)

- empirist, filosofische scepticus en metafysisieke naturalist.
- hij leert dat *inductief redeneren* en *geloof in causaliteit/oorzakelijkheid* niet te verdedigen zijn, maar enkel het resultaat van gewoonte enz. Wij kunnen nooit oorzaak en gevolg waarnemen.
- hij leert dat de menselijke passies het menselijk gedrag beheersen en dat de rede er de slaaf van hoort te zijn.
- de mens is niet meer dan een bundel ervaringen en heeft/is geen echte ik.
- zoals aangegeven wijst hij de mogelijkheid van wonderen af.

Wonderen

Het Christendom veronderstelt er minstens één

- Let op:
 - ▶ als je alledaagse dingen als wonderen ziet dan is de rest van het verhaal zinloos.
- Hier beperkt tot wonderen uit het N.T. Het gaat enkel overbovennatuurlijke gebeurtenissen.
- **Strikt: wonderen zijn gebeurtenissen die een uitzondering zijn op de bekende/erkende wetten.**
 - ▶ ze veronderstellen het bestaan van een normale gang van zaken
 - ▶ ze hebben een tekenwaarde
- Het Christendom gebaseerd op minstens één wonder: de verrijzenis van Jezus.
 - ▶ Paulus: “Als er geen opstanding van de doden bestaat, is ook Christus niet verrezen. En wanneer Christus niet is verrezen, is onze prediking zonder inhoud en uw geloof eveneens.” (1 Kor. 15,13-14)

Wonderen

Analyse van Hume's argument

- In feite heeft Hume twee argumenten:
- 1. uit de **uniformiteit van de natuur**
 - ▶ a. wonderen zijn overtredingen van de natuurwetten
 - ▶ b. de natuurwetten zijn gebaseerd op “stevige en onveranderlijke” ervaring
 - ▶ c. dus: het argument tegen wonderen is zo sterk als eender welk argument uit ervaring
- 2. uit de **uniformiteit van ervaring**
 - ▶ a. ongebruikelijke, maar vaak geobserveerde, gebeurtenissen zijn geen wonderen, zoals het plots dood neervallen van een gezonde persoon.
 - ▶ b. een verrijzenis zou een wonder zijn omdat het nog nooit ergens is waargenomen
 - ▶ c. de algemene ervaring gaat in tegen het wonderlijke gebeuren, anders zou het geen wonder genoemd worden.

Wonderen

ad 1. Het argument uit de uniformiteit van de natuur

- Hier houdt Hume een zichzelf tegensprekende positie
- Hume stelt (elders in zijn werk) dat *inductie* niet werkt:
 - (uitleg inductie)
 - ▶ je kan niet op basis van het verleden kan de toekomst voorspellen.
 - ▶ ook al hebben wij de zon heel vaak zien opgaan, we kunnen niet weten of dat morgen ook zo zal zijn.
- Indien je deze stelling (van Hume) aanvaardt is het consequent te zeggen:
 - ▶ ook al hebben wij nooit een dode zien verrijzen, dit sluit niet uit dat het nooit zou kunnen gebeuren of gebeurd zou kunnen zijn.
- Logisch betekent dat ook dat als je Hume volgt dat je niet over natuurwetten kan spreken.
 - ▶ als de natuur niet uniform is, hoe kan je de uniformiteit van de natuur dan als argument tegen een wonder gebruiken?

Wonderen

ad 1. Het argument uit de uniformiteit van de natuur

- Ook al is Hume niet steekhoudend, velen volgen hem.
- Velen houden toch wonderen zijn “violations of the laws of nature”.
- Wat zijn natuurwetten?
 - ▶ ze zijn niet enkel een beschrijving van wat er gebeurt
 - ▶ ze geven inzicht in het logica van een systeem in termen van oorzaak en gevolg en van verhoudingen tussen de constituerende delen.
- Hume ontkent oorzaak en gevolg,
 - ▶ het verband oorzaak-gevolg bestaat enkel in onze geest
 - ▶ wij zien opeenvolgende dingen, maar niet de band ertussen
 - bv. een biljartbal die een andere raakt, deze beweegt vervolgens, er is geen oorzaak en gevolg, enkel iets in onze geest
 - ▶ dit gaat direct in tegen onze dagelijkse ervaring,
 - bv. onze ogen reageren meteen op een lichtflits ...

Wonderen

ad 1. Het argument uit de uniformiteit van de natuur

- Hume's visie is fout
- 1. hij ontkent de uniformiteit van de natuur
 - en gebruikt die uniformiteit vervolgens om wonderen te weerleggen
- 2. hij ontkent noodzakelijke/oorzakelijke verbanden
 - en vervolgens stelt hij dat de natuur oorzakelijke verbanden heeft die wonderen verbieden.

- Ondanks deze fouten houdt bv. Christopher Hitchens dat Hume het laatste woord over wonderen gesproken heeft.

ad 1. Het argument uit de uniformiteit van de natuur

moderne argumenten tegen wonderen (1)

- **argument 1:** het geloof in wonderen (m.n. NT) komt uit een primitieve, pre-wetenschappelijke tijd waarin men de natuurwetten niet kende
 - ▶ dit is duidelijk onzin: nl. om een wonder als wonder te herkennen moet de normale regulariteit bekend zijn
 - je moet weten wat normaal is om te erkennen wat abnormaal is.
 - ▶ bv. het antwoord van Zacharias aan de engel dat zijn (oude) vrouw zwanger zal worden.
 - ▶ bv. het eerste verzet tegen de verrijzenis was niet van atheïsten maar van heel gelovige mensen: de hogepriesters, enz.
 - ▶ in het heidendom is het overal en altijd duidelijk: een verrijzenis kan niet
- maar het Christendom won het veld door het verkondigen van een verrezene.

ad 1. Het argument uit de uniformiteit van de natuur

moderne argumenten tegen wonderen (2)

- **argument 2:** “Nu wij de natuurwetten kennen is geloof in wonderen onmogelijk”.
 - Let op: een natuurwet is geen juridische wet.
- bv. Newtons wet
 - ▶ zegt dat als je een appel loslaat deze zal vallen
 - ▶ maar de wet verhindert niet dat iemand de appel onderweg kan opvangen
 - ▶ de wet voorspelt een verloop op voorwaarde dat er geen verandering gebeurt in de omstandigheden waarin het experiment gebeurt.
- **Analoog:** de natuurwetten voorspellen wat er gebeurt als God niet ingrijpt...
 - ▶ het is idioot te stellen dat de natuurwetten de Schepper zouden verhinderen om in te grijpen in zijn schepping...
 - ▶ het zou hetzelfde zijn als te stellen dat de ontwerper van een automotor of een mechanicien niets aan de motor zou kunnen veranderen...

ad 1. Het argument uit de uniformiteit van de natuur

moderne argumenten tegen wonderen (3)

- argument 2 (vervolg):
 - ▶ als God bv. de maagdelijke ontvangenis bewerkt dan gaan vervolgens de natuurwetten hun eigen/gewone gang (Lewis)

- mensen verrijzen niet uit de dood door een natuurlijk mechanisme
 - ▶ Christenen beweren ook niet dat dat zo gegaan is
 - ▶ ze beweren dat het door een bovennatuurlijke kracht gebeurde

- Christenen ontkennen de natuurwetten niet

ad 2. Het argument uit de uniformiteit van de ervaring

Weerlegging

- Men kan zeggen:

- of 1:

- ▶ de ervaring leert ons dat dit en dat normaliter gebeurt, maar er kunnen uitzonderingen zijn, alhoewel er nog nooit een uitzondering gezien is, dat wil zeggen de ervaring uit het verleden is uniform,

- of 2: (Hume):

- ▶ dit en dat is wat wij normaliter ervaren, en wij moeten dat altijd ervaren, want er kan en zal geen uitzondering zijn.

- hij neemt aan dat er nooit een wonder in het verleden geweest is

- m.a.w. dat er een uniforme ervaring bestaat tegen iets wat nu gebeurd zou zijn

- een zogenaamd wonder kan dus niet

ad 2. Het argument uit de uniformiteit van de ervaring

Weerlegging

■ Maar:

- ▶ hoe weet hij dat er nooit een wonder in het verleden geweest is?
- ▶ hij moet toegang hebben tot het hele heelal in alle tijden en plaatsen om dat te beweren

■ Kortom:

- ▶ hij neemt aan wat hij wil bewijzen nl. dat de natuur uniform is en dat er nooit wonderen gebeurd zijn.

■ Het enige reële alternatief: het is mogelijk dat er wonderen gebeurd zijn

- ▶ dit is een historische kwestie en geen filosofische... (apriori) kwestie.

ad 2. Het argument uit de uniformiteit van de ervaring

Hume's kritiek op de geloofwaardigheid van getuigen

- Hume's criteria voor het bewijs en voor de geloofwaardigheid van (oog)getuigen.
- “no testimony is sufficient to establish a miracle, unless the testimony be of such a kind, that its falsehood be more miraculous ... “.
- “geen enkele getuigenis is voldoende om een wonder vast te stellen, tenzij de getuigenis van dien aard is dat de valsheid ervan nog wonderbaarlijker is”
- Dit is precies argument dat de Christenen zelf ook gebruiken.

Wonderen

Hume's criteria om te bewijzen dat de leerlingen bedriegers waren.

■ De kern is Paulus:

- ▶ “Als er geen opstanding van de doden bestaat, is ook Christus niet verrezen. En wanneer Christus niet is verrezen, is onze prediking zonder inhoud en uw geloof eveneens.” (1 Kor. 15,13-14)

■ enkele voorbeelden:

- ▶ apostelen ... in gevangenis ... lastig gevallen, geleden ... dood
- ▶ Petrus en Johannes vlak na Pinksteren in gevangenis 2x
- ▶ Jacobus (broer van Johannes) in 42 dood door Herodes
- ▶ zou Johannes als het gelogen was niet ermee gestopt zijn
- ▶ geen apostel brak onder foltering

- ▶ daarom: niet aan te nemen dat het leugenaars waren

– de argumenten voor de betrouwbaarheid van de getuigen en de verspreiding van het Christendom worden elders behandelen.

Wonderen

Andere objecties van Hume tegen wonderen.

- **Hume: er was nooit een miraculeuze gebeurtenis die voldoende bewijs had dat ze waar is**
- **zijn redenering/logica:**
 - ▶ 1. de natuurwetten beschrijven regelmatigheden (regularities)
 - ▶ 2. wonderen zijn singulariteiten (unieke gebeurtenissen), uitzonderingen op de regulier loop van de natuur en extreem zeldzaam.
 - ▶ 3. het bewijs voor wat regelmatig en herhaalbaar is moet altijd groter zin dan het bewijs voor wat uniek en onherhaalbaar is.
 - ▶ 4. de wijze man baseert zijn geloof op het gewicht van de evidentie/bewijs
 - ▶ 5. daarom kan een wijze man nooit in wonderen geloven

- **de facto: wonderen kunnen niet**

Wonderen

Andere objecties van Hume tegen wonderen.

■ Antwoord:

- ▶ Hume's argument sluit ook de Big Bang uit. Het is nl. een singulariteit in het verleden, die niet herhaald kan worden ...
- ▶ het tegenargument tegen de verrijzenis is niet duizenden doden die niet verrijzen...
- ▶ wonderen zijn uiteraard extreem zeldzaam

■ Christenen:

- ▶ enkel geloof in de Schepper geeft voldoende grond om te geloven in de uniformiteit van de natuur

■ Lewis:

- ▶ als het naturalisme waar is dan is er geen reden om onze overtuiging dat de natuur uniform is te geloven

■ Het uitsluiten van de mogelijkheid van wonderen

- ▶ maakt de natuur en zijn processen tot een absoluut gegeven in naam van de wetenschap en
- ▶ neemt tegelijk alle grond om de rationaliteit van de wetenschap te vertrouwen weg.

Wonderen

Andere objecties van Hume tegen wonderen.

■ Antwoord:

- als je een schepper aanneemt die de orde in de natuur gelegd heeft dan staat deur (of je wil of niet) open voor wonderen

- wij gaan akkoord met Hume dat de verrijzenis van Jezus niet door een natuurlijk mechanisme gebeurde maar door ingrijpen van God

- Hume heeft a priori redenen tegen wonderen, maar de wetenschap zelf sluit geen wonderen uit ...
 - ▶ je moet de (historische) bewijzen/evidentie onderzoeken (ooggetuigen)
 - ▶ immers: als je niet gaan kijken weet je niet of er een muis op zolder zit.

- eerste runs 19 en 26 oktober 2024